אֵירְכֵם לֵיהּ גִּיטָּא בֵּי מִדְרָשָׁא – ואבד לו הגט בבית המדרש ומצאוהו בני הישיבה שם, אָמַר, אִי סִימָנָא – אם חשוב בעיניכם סימן [רגיל, שאינו מובהק] לענין השבת אבידה, אִית לִי בְּגִוֵּיהּ – יש לי בו סימן, וְאִי טְבִיעוּת עֵינָא – ואם טביעות עין חשובה בעיניכם להחזיר אבידה על פיה, אִית לִי בְּגַוֵּיהּ – אף טביעות עין יש לי בו, שאני מכירו במראהו על פי כתב ידי הסופר והעדים, וכן במידת ארכו ורחבו. אַהֲדְרוּהָ נִיהֲלֵיהּ – החזירו לו את הגט. אָמַר, לָא יָדְעֲנָא אִי מְשׁוּם סִימָנָא אַהֲדְרוּהָ נִיהֲלִי – אינני יודע האם מחמת הסימן החזירוהו לי, וְקָא סָבְרֵי – ומפני שהם סוברים שסִּימָנִין אף שאינם מובהקים מועילים מִדְּאוֹרַיְיתָא אף לענין השבת גט, אִי מְשׁוּם טְבִיעוּת עֵינָא אַהֲדְרוּהָ נִיהֲלִי – או מפני הטביעות עין שיש לי בו החזירוהו לי, אבל מפני הסימן לא היו מחזירים, כיון שלדעתם אין סימנים אלו מועילים אלא מדרבנן, ואי אפשר להתיר אשת איש על פיהם.

מוסיפה הגמרא: וְמה שאפשר לסמוך על טביעות עין בהשבת אבידה היינו דַּוְקָא בצוּרְבָּא מִדְּרַבָּנָן – תלמיד חכם המוחזק לנו שאינו משנה בדיבורו, אֲבָל אִינִישׁ דְּעָלְמָא לֹא – אבל לשאר בני אדם אין מחזירים בטביעות עין.

הגמרא דנה בברייתא שהובאה לעיל (יח:): גּוּפָא, מָצָא גֵּט אִשָּׁה בְּשׁוּק, בְּזְמַן שֶׁהַבַּעַל מוֹדֶה יַחֲזִיר לְאִשָּׁה, אֵין הַבַּעַל מוֹדֶה לֹא יַחֲזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. מקשה הגמרא: בְּזְמַן שֶׁהַבַּעַל מוֹדֶה מִיהָא – על כל פנים יַחֲזִיר לְאִשָּׁה, וְלִיחוּשׁ שֶׁמָּא כָּתַב הבעל את הגט על מנת לִיתֵּן אותו בְּנִיסָן, וזה הזמן שכתב בגט, וְלֹא נָתַן לָהּ עַד תִּשְׁרֵי שלאחריו, וכל זמן שלא גירשה פירות הנכסי מלוג שייכים לו, וְשמא אָזַל בַּעַל זַבִּין פֵּירֵי – הלך הבעל ומכר פירות אלו שגדלו מִנִּיסָן וְעַד תִּשְׁרֵי, ועתה אם נחזיר לה את הגט, תלך וּמַפְקָא לְגִיטָּא – ותוציא את הגט דְּכָתַב בְּנִיסָן, ותטען שאז נתגרשה, ולפי דבריה הפירות שגדלו בנכסיה מניסן שלה הם ואין הבעל יכול למוכרם, וְאָתְיָא לְמִטְרַף – ותבוא האשה לטרוף מהלָקוֹחוֹת שקנו את הפירות שגדלו בין ניסן לתשרי שֶׁלֹּא כְּדִין. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר שבַּיְּנָן שֶׁנָּתַן עֵינָיו לְנָדְשָׁהּ וכתב לה גט, שׁוּב אֵין לַבַּעַל זכות אכילת פֵּירוֹת נכסי מלוג, שַׁפִּיר – מובן שאין חוששים להחזיר לאשה את הגט, מפני שאכן הפירות שתטרוף מניסן שלה הם ולא היה לו למוכרם. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ לַבַּעַל פֵּירוֹת עַד שָׁעַת הנְּתִינָה של הגט ממש, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר.

מתרצת הגמרא: כִּי אַתְיָא – כשתבוא האשה לְמִטְרַף פירות מהלקוחות, אֲמְרִינַן לָהּ, אַיְיתִי רְאִיָה אֵימַת מָטָא גִּיטָּא לִידָךְ – הביאי ראיה מתי בא הגט מיד בעלך לידך, ורק מאותו זמן תוכל לטרוף פירות.

מקשה הגמרא: וּמַאי שְׁנָא מִדִּין שְׁטָרֵי חוֹב, דִּתְנַן לעיל (יב:) 'מָצָא שְׁטָרֵי חוֹב, אִם יֵשׁ בָּהֶן אַחֲרָיוּת נְכָסִים – שנכסי הלוה ערבים ומשועבדים עבור החוב, שאם לא יפרע הלוה יוכל המלוה לגבותו מהקרקעות שהיו בזמן ההלוואה ברשות הלוה, אף אם עתה כבר מכרם הלוה לאחרים, לֹא יַחֲזִיר' את השטר למלוה, וְאוֹקְמָנָא – והעמדנו בגמרא (שם) שמדובר כְּשֶׁהַחַיָּיב – הלוה מוֹדֶה שלא פרע את חובו עדיין, וְבכל זאת לא יחזיר למלוה מִשּׁוּם שֶׁמָּא כָּתַב הלוה בכדי לְלוֹוֹת בְּנִיסָן, וזה הזמן שכתוב בשטר, וְלֹא לָזֶה עַד תִּשְׁרֵי, ואם נחזירנו למלוה יאמר שההלוואה היתה בניסן, וְאם לא יפרע לו הלוה קָא טָרֵיף – יגבה המלוה מלָקוֹחוֹת שקנו בין ניסן לתשרי שֶׁלֹּא כְּדִין. וקשה, הָתָם נַמִּי, כמו בגט, לֵיחַדַּר – יחזיר למלוה, וְכִי אָתֵי לְמִטְרַף נִיגְמָא לֵיהּ אַיְיתִי רְאִיָה אֵימַת מָטָא שְׁטַר חוֹב לִידָךְ.

מתרצת הגמרא: אָמְרִי, הָכָא לְגַבֵּי גֵּט אִשָּׁה, כשתבוא לגבות מהלוקח, אָתֵי לוֹסְחֵי וְתֶבְעָהּ – יעלה הלוקח על דעתו לתבוע ממנה שתביא ראיה מתי נתגרשה באמת, אָמַר, הַאי דְּהַדְרוּהָ נִיהֲלָהּ רַבָּנָן לְגִיטָּא – מה שהחזירו לה בית דין את הגט רק מִשּׁוּם דְּלֹא תֵּעָגֵין וְתֵיתֵיב – כדי שלא תשב עגונה כל ימיה אלא תוכל להנשא, ולא שנתברר להם אמיתות זמנו, הַשְׁתָּא דְּקָא אָתְיָא – כעת שבאה לְמִטְרַף ממני, תֵּיזִיל וְתֵיתֵי רְאִיָה אֵימַת מָטָא גִּיטָּא לִידָךְ – תלך ותביא ראיה מתי בא הגט לידה. אבל הָכָא נַמֵּי שְׁטַר חוֹב שנמצא, אם נחזירו למלוה, לֹא אָתֵי לוֹסְחֵי – לא יבוא הלוקח וְתֶבַע מהמלוה שיביא ראיה מתי בא לידו, כיון שיאמר בדעתו מִדַּאֲהַדְרוּהָ נִיהֲלֵיהּ רַבָּנָן – ממה שהחזירו לו בית דין לִשְׁטַר חוֹב, פְּשִׁיטָא לְמַאי הִלְכְתָא אַהֲדְרוּהָ נִיהֲלֵיהּ – ברור שלאיזה צורך החזירוהו לו, בודאי כדי לְמִטְרַף הוּא, שְׁמַע מִינָּהּ קָמוּ רַבָּנָן בְּמִילְתָא – שחכמים עמדו על אמיתות הדבר, וּמַקְמֵי דִּידֵי מָטָא שְׁטָרָא לִידֵיהּ – ונתברר להם שהשטר חוב בא לידי המלוה [והיתה ההלואה בפועל] לפני שקניתי את הקרקע מהלוה. ולכן הדין לגבי שטר חוב הוא שאין מחזירים שטר זה למלוה:

שנינו במשנה: מצא שְׁחִרּוּרֵי עֲבָדִים וְכוּ' הרי זה לא יחזיר: תָּנוּ רַבָּנָן, מָצָא שְׁטַר שְׁחִרּוּר של עבד בנעני בַּשּׁוּק, בִּזְמַן שֶׁהָרַב – האדון מוֹדֶה ששחרר כבר את העבד ומן העבד נפל, יַחֲזִיר לָעֶבֶד, אֵין הָרַב מוֹדֶה ששחררו, אלא טוען שעדיין לא נתנו לעבד וממנו נפל, לֹא יַחֲזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה.

הגמרא דנה בדברי הברייתא: בִּזְמַן שֶׁהָרַב מוֹדֶה, מִיהָא – על כל פנים יַחֲזִיר לָעֶבֶד, ותקשה, וְאַמַּאי – מדוע יחזיר לו, נֵיחוּשׁ שֶׁמָּא כָּתַב האדון את שטר השחרור בכדי לִיתֵּן לוֹ – לעבד בְּנִיסָן, וְלבסוף לֹא נָתַן לוֹ עַד תִּשְׁרֵי שלאחריו, וְאָזַל עַבְדָּא – והלך העבד וְקָנָה נְכָסִין – נכסים מִנִּיסָן וְעַד תִּשְׁרֵי, כשהיה עדיין עבד והם שייכים לאדונו, וְאָזִיל הָרַב וְזַבְּנִינְהוּ – והלך האדון ומכר אותם לאחרים, ועתה אם נחזיר את השטר לעבד יבוא העבד וּמַפְקִיק לֵיהּ – ויוציא לְשטר הַשִּׁחְרוּר דְּכָתַב בְּנִיסָן, וזהו הזמן הכתוב בשטר, וְקָא טָרֵיף – ויטרוף מן הלָקוֹחוֹת שקנו את הנכסים מהאדון שֶׁלֹּא כַּדִּין, כי יטען העבד שבזמן שקנה את הנכסים הללו [בין ניסן לתשרי] כבר היה משוחרר, והנכסים שלו היו ולא של האדון, ומכירת האדון אין לה תוקף כלל והנכסים שלו הם כבתחילה. ואם כן קשה מדוע מחזירים השטר לעבד.

הגמרא מבארת על מי הקושיא: הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר שִׁחְרוּת הוּא לְעֶבֶד שֶׁיּוֹצֵא מִתַּחַת רַבּוֹ לְחֵירוּת, לפי שהשחרור מתירו להינשא לבת ישראל, וְנִסְבּוֹר כְּאַבַּיֵי דְּאָמַר (לעיל יג.) עֲדָיו בַּחֲתוּמָיו זָכִין לֵיהּ – עדים החותמים על השטר, בשעת חתימתם הרי הם זוכים את הנכסים הכתובים בשטר עבור מי שנכתב השטר בשבילו, שַׁפִּיר – מובן מה שמחזירים את השטר לעבד, שלאחר שהגיע השטר ליד העבד [בתשרי] חל השחרור למפרע ונעשה בן חורין מניסן, ומה שטורף מן הלקוחות כדין הוא. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שחוֹב – הפסד הוּא לְעֶבֶד במה שֶׁיּוֹצֵא מִתַּחַת יַד רַבּוֹ לְחֵירוּת, ולכן אין העדים זוכים עבורו בחתימתם שהרי 'אין חבין לאדם שלא בפניו', ואינו משוחרר אלא מתשרי, אם כן קשה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – מדוע לא נחשוש שאם נחזיר את השטר שחרור לעבד יטרוף מן הלקוחות שלא כדין.

מתרצת הגמרא: דְּכִי אָתֵי לְמִטְרַף – אם יבוא העבד לטרוף מהלקוחות, אֲמְרִינַן לֵיהּ – נאמר לו, אַיְיתִי רְאִיָה אֵימַת מָטָא שְׁחִרּוּר לִידָךְ – הבא ראיה מתי בא שטר השחרור לידך, ורק מאז ואילך יטרוף:

שנינו במשנה: מצא דַּיְיתִיקִי, מַתָּנָה וְכוּ' הרי זה לא יחזיר: הברייתא מבארת את מהותם של השטרות: תָּנוּ רַבָּנָן, אֵיזוֹ הִיא שטר דַּיְיתִיקִי שמקבל השטר יכול לגבות על ידו מנכסי הנותן אף לאחר מות הנותן, על אף שלא כתב בשטר שמזכה לו את הנכסים 'מהיום', והוא שטר מתנה שכותב שכיב מרע [הנוטה למות] על נכסיו, ונקרא 'דייתיקי' שהוא נוטריקון דָּא – צוואה זו תְּהֵא לְמֵיקַם – לקום וְלִהְיוֹת, כלומר, כל הכתוב בה יהיה שריר וקיים. ודינו שֶׁאִם מֵת יהיו נְכָסָיו לִפְלוֹנִי. ומהו שטר מַתָּנָה, כָּל שֶׁכָּתוּב בּוֹ מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה, דהיינו שגוף הקרקע קנוי למקבל מיום כתיבת השטר [בחיי הנותן] ושוב אין לנותן רשות בקרקע זו למוכרה לאחר, ואת פירות הקרקע קונה המקבל לאחר מיתת הנותן.

מדייקת הגמרא: אֲלָמָּא – משמע אִי כָּתְבָא 'מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה', הוּא דְּקָנֵי את המתנה, וְאִי לֹא כתוב כן, אלא שהקנה לו אף את הפירות בחיי, לֹא קָנֵי המקבל כלל. וקשה, שכל שכן שיקנה. מבארת הגמרא: אָמַר אַבַּיֵי, הָכִי קָאָמַר, אֵיזוֹ הִיא מַתָּנַת בְּרִיא שֶׁהִיא כְּמַתְנַת שְׁכִיב מְרַע לענין זה דְּלֹא קָנֵי המקבל אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה, כָּל

המשך בעמוד פו

שֶׁכָּתוּב בָּהּ מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה, שבזה המקבל זוכה בפירות לאחר מיתה, אבל אם לא כתב כן קונה הכל מיד.

שנינו במשנה שאם מצא שטרות אלו לא יחזיר, שמא נמלך הכותב ולא נתנם. **מדייקת הגמרא: סַ"עָמָא** – דווקא משום **דְּלֹא אָמַר** הנותן **תְּנוּ** את השטר למי שהשטר נכתב עבורו, **הָא** – אבל אם **אָמַר תְּנוּ, נוֹתְנִין**, שאפילו אם באמת נמלך, הרי הוא אומר לנו עכשיו ליתנו למקבל.

הגמרא מקשה על משנתינו מברייתא: **וְרַמִּינְהוּ, מָצָא** שטרי **דְּיֵיתְקָאוֹת**, או **אַפּוֹתִיקָאוֹת** שכתוב בהם שתהא קרקע זו מיוחדת לו לגביית החוב, **וּשְׁטָרֵי מַתָּנוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִין** שהשטר שייך למי שנכתב עבורו, **לֹא יַחֲזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה**, שמא חזר הנותן ולא מסר לו ולא זכה בקרקע, וכתב הנותן לאדם אחר שטר על קרקע זו ומסר לו את השטר, וזכה בה השני, ועתה בא הנותן לחזור בו מן המתנה שנתן לשני, ורוצה לתת את הקרקע לראשון, ולכן הוא רוצה שימסרו את השטר שנמצא [שנכתב עבור הראשון] למי שנכתב עבורו כדי שיגבו לו בית דין את הקרקע, שהרי שטרו של הראשון נכתב קודם לשטרו של שני. ושקשה, שבמשנתינו משמע שאם אמר נותן השטר 'תנו' נותנים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מַמָּל, לֹא קַשְׁיָא,

הָא – הברייתא שאמרה שלעולם אין מחזירים למקבל את שטר המתנה, ואף כשהנותן מודה, מדברת בְּבָרְיָא – שהשטר שנמצא הוא שטר מתנה של אדם בריא, שרואים אנו שאין כתוב בנוסח השטר את המילים 'בדקציר ורמי בערסיה' [כשהיה חולה ומוטל במיטתו] כדרך שהיו רגילים לכתוב בשטרי מתנת שכיב מרע, וְהָא – משנתינו, שמתוך דבריה משמע שבאופן שאומר הנותן 'תנו' מחזירים את שטר המתנה למקבל, מדברת בְּשטר מתנה של שְׁכִיב מֵרַע.

מבארת הגמרא: מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי – משנתינו שמבואר מתוך דבריה שדווקא כשלא אמר הנותן 'תנו' אין מחזירים את השטר למקבל, הָא – אבל אם אָמַר הנותן 'תְּנוּ' נוֹתְנִין, עוסקת בְּמתנת שְׁכִיב מֵרַע, דְּבַר מֵהֲדַר הוּא – שהדין הוא שיכול לחזור בו ממתנתו אפילו לאחר שכבר מסר את השטר למקבל, ולכן אם אמר הנותן 'תנו' נותנים, משום דְּאָמְרִינַן – שאנו אומרים, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – מה יש לומר, כלומר, ממה יש לנו לחשוש, הלא כל החשש כאן אינו אלא דִּלְמָא – שמא כַּתְבָה מֵעֵיקָּרָא לְהָאי – מתחילה כתב הנותן מתנה זו עבור זה ששמו כתוב בשטר שנמצא לפנינו, וְלבסוף אַמְלִיךְ – חזר בו הנותן וְלֹא יָהֲבָהּ לֵיהּ – ולא נתנה לו, וַהֲדַר כַּתְבָהּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא וְיָהֲבָה לֵיהּ – ולאחר מכן חזר הנותן וכתב המתנה בשטר עבור אדם אחר ומסר לו השטר, וזכה מקבל השטר במתנה, ואם כן יש לחשוש שמא הַשְׁתָּא – כעת בשעת מציאת השטר, קָא חָדֵר בֵּיהּ מֵהֲהוּא דְּיָהֲבָהּ לֵיהּ – חזר בו הנותן מנתינתו את המתנה לשני, ורוצה שיזכה בה הראשון, וְסָבַר הנותן בדעתו, הרי מֵהֲדַר לֹא מָצֵינָא הֲדַרְנָא בִּי – לחזור בי מהמתנה שכבר נתתי לשני איני יכול, ולכן אין לי עצה אלא להערים וְאֵימַר לְהוּ – אומר לבית דין, דַּאֲנָא לְהָאי יָהֲבְנָא – שאני אבן מסרתי את השטר שנמצא לפנינו לראשון, ולו נתתי את המתנה בזמן הכתוב בשטר [אף על פי שבאמת לא מסר לו השטר, ומן הנותן נפל], וַיְהִדְּרוּ נְיהַלֵּיהּ כְּתָבָא – ויחזירו לו בית דין את השטר, ואעשה כן כְּי הֵיכִי – כדי דְּכִי מַפִּיק הַאי כְּתָבָא דְּקָדִים – שכאשר יוציא הראשון בבית דין את השטר הזה [שהחזירו לו], שהזמן הכתוב בו הוא קודם לזמן הכתוב בשטרו של השני, זָכָה בֵּיהּ הוּא – יזכה הוא במתנה, ויוציאוה בית דין מיד השני שלא כדין.

מסיימת הגמרא: לפיכך אין שומעים לדבריו של הנותן שאומר 'תנו' את השטר לראשון, אֶלָּא אֲמָרִינַן לֵיהּ – כך אנו אומרים לו, אֲנַן הַאי כְּתָבָא לֹא יָהֲבִינַן לֵיהּ לְהָאי – אנחנו איננו נותנים את השטר הזה למי שנכתב עבורו, כיון שאנו חוששים דִּלְמָא – שמא, מִכְתַּב אכן כָּתְבַתְּ את השטר עבור הראשון, אולם מֵיהַב לֹא יָהֲבְתְּ נְיהַלֵּיהּ – לבסוף לא נתת לו אותו, וַיְהָבָתָהּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – ונתת את המתנה לאדם אחר, וְכעת קָא הָדַרְתְּ בֵּיהּ – הנך רוצה לחזור בך מנתינתך לשני. ולכן אנו אומרים לך, אִי – אם באמת דבריך נכונים שלֹא יְהָבָתָהּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – שלא נתת את המתנה לאדם אחר, אלא לזה שלפנינו, וְגם כעת עדיין קָא בָּעֵית דְּתֵיתְבָהּ לְהָאי – הנך רוצה לתת לו את המתנה, אם כן כָּתְבִי לֵיהּ הַשְׁתָּא כְּתָבָא אַחֲרִינָא – כתוב לו כעת שטר אחר, לפי הזמן של עכשיו, וְיַהֲבֵיהּ נְיהַלֵּיהּ – ותן לו את השטר החדש, ובכך אין שום חשש, כיון דְּאפילו אִי יָהֲבָתְּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – אם אין דבריך נכונים, ובאמת נתת כבר את המתנה לאדם אחר, לֵית בָּהּ פְּסִידָא – לא יהיה לשני הפסד במה שתכתוב כעת לראשון שטר חדש, כיון דְּקָדִים זָכֵי – שמי שזמן שטרו מוקדם הוא זוכה במתנה, ואין אותו אדם שקיבל את השטר החדש [שזמנו מאוחר] יכול להוציא המתנה מהשני שזמן שטרו מוקדם.

רב זביד מקשה על תירוצו של רבי אבא: מַתְקִיף לָהּ – הקשה רַב זְבִיד, וְהָא אִידֵי וְאִידֵי – והרי בין במשנה ובין בברייתא דַּיְיתִיקָאוֹת קָא תָנֵי – שנה התנא גם כן שטר 'דייתיקי', שהוא שטר מתנת שכיב מרע, ואם כן אין לומר כמו שביארנו שמדובר בברייתא במתנת בריא, ועדיין קשה מדוע במשנה מבואר לגבי מתנת שכיב מרע שאם אמר הנותן 'תנו' נותנים, ואילו בברייתא מבואר גם לגבי מתנת שכיב מרע שלעולם אין מחזירים את השטר למקבל.

אֶלָּא אָמַר רַב זְבִיד, הָא וְהָא – זו וזו, כלומר, בין במשנה ובין בברייתא מדובר בְּשטר של מתנת שְׁכִיב מֵרַע, וְמכל מקום לֹא קַשְׁיָא – אין קושיא מזו על זו, כיון שיש להעמיד, שהָא – המשנה שמבואר מתוך דבריה שכשאומר הנותן 'תנו' מחזירים את השטר למקבל, מדברת בֵּיהּ – בו עצמו, כלומר, שהנותן עצמו [שכתב את השטר] עדיין חי, והוא בעצמו עומד לפנינו ומצוה למסור את השטר למי שנכתב עבורו, וְהָא – ואילו בברייתא שמבואר בה שלעולם אין מחזירים, מדובר בְּבָרְיֵהּ – בבנו של הנותן, שהנותן עצמו כבר מת מחליו, ובנו של הנותן הוא שעומד לפנינו ואומר 'תנו'.

מבארת הגמרא: מַתְנִיתִין משנתינו שמשמע מדבריה דְּאם קָא אָמַר הנותן 'תְּנוּ' את השטר למי שנכתב עבורו נוֹתְנִין, מדברת בְּדִידֵיהּ – בנותן עצמו, דְּבַר מֵהֲדַר הוּא – שאם הוא רוצה לחזור בו ממתנת שכיב מרע שנתן לפלוני וליתנה לאחר, יכול הוא לחזור, אף על פי שכבר מסר את השטר למקבל, ולכן אם הוא עצמו לפנינו ואומר 'תנו', אין שום חשש, דְּאַמְרִינַן – כיון שאנו אומרים, אִי נַמִּי שמא כַּתְבָהּ לְהָאי מֵעִיקָּרָא – מתחילה כתב הנותן מתנה זו עבור אדם זה ששמו כתוב בשטר שנמצא לפנינו, וְלבסוף אַמְלִיךְ – חזר בו וְלֹא יָהֲבָהּ לֵיהּ – ולא נתנה לו, וַהֲדַר כַּתְבָהּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא וְיָהֲבָה לֵיהּ – ולאחר מכן חזר הנותן וכתב המתנה בשטר עבור אדם אחר ומסר לו השטר, וזכה מקבל השטר במתנה, ואם כן יש לחשוש שמא הַשְׁתָּא – כעת בשעת מציאת השטר, קָא חָדֵר בֵּיהּ מֵהֲהוּא דְּיָהֲבָהּ לֵיהּ – חזר בו הנותן מנתינתו את המתנה לשני, ורוצה שיזכה בה הראשון, וְסָבַר הנותן בדעתו, הרי מֵהֲדַר לֹא מָצֵינָא הֲדַרְנָא בִּי – לחזור בי מהמתנה שכבר נתתי לשני איני יכול, ולכן אין לי עצה אלא להערים וְאֵימַר לְהוּ – אומר לבית דין, דַּאֲנָא לְהָאי יָהֲבְנָא – שאני אבן מסרתי את השטר שנמצא לפנינו לראשון, ולו נתתי את המתנה בזמן הכתוב בשטר [אף על פי שבאמת לא מסר לו השטר, ומן הנותן נפל], וַיְהִדְּרוּ נְיהַלֵּיהּ כְּתָבָא – ויחזירו לו בית דין את השטר, ואעשה כן כְּי הֵיכִי – כדי דְּכִי מַפִּיק הַאי כְּתָבָא דְּקָדִים – שכאשר יוציא הראשון בבית דין את השטר הזה [שהחזירו לו], שהזמן הכתוב בו הוא קודם לזמן הכתוב בשטרו של השני, זָכָה בֵּיהּ הוּא – יזכה הוא במתנה, ויוציאוה בית דין מיד השני שלא כדין.

מסיימת הגמרא: לפיכך אין שומעים לדבריו של הנותן שאומר 'תנו' את השטר לראשון, אֶלָּא אֲמָרִינַן לֵיהּ – כך אנו אומרים לו, אֲנַן הַאי כְּתָבָא לֹא יָהֲבִינַן לֵיהּ לְהָאי – אנחנו איננו נותנים את השטר הזה למי שנכתב עבורו, כיון שאנו חוששים דִּלְמָא – שמא, מִכְתַּב אכן כָּתְבַתְּ את השטר עבור הראשון, אולם מֵיהַב לֹא יָהֲבְתְּ נְיהַלֵּיהּ – לבסוף לא נתת לו אותו, וַיְהָבָתָהּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – ונתת את המתנה לאדם אחר, וְכעת קָא הָדַרְתְּ בֵּיהּ – הנך רוצה לחזור בך מנתינתך לשני. ולכן אנו אומרים לך, אִי – אם באמת דבריך נכונים שלֹא יְהָבָתָהּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – שלא נתת את המתנה לאדם אחר, אלא לזה שלפנינו, וְגם כעת עדיין קָא בָּעֵית דְּתֵיתְבָהּ לְהָאי – הנך רוצה לתת לו את המתנה, אם כן כָּתְבִי לֵיהּ הַשְׁתָּא כְּתָבָא אַחֲרִינָא – כתוב לו כעת שטר אחר, לפי הזמן של עכשיו, וְיַהֲבֵיהּ נְיהַלֵּיהּ – ותן לו את השטר החדש, ובכך אין שום חשש, כיון דְּאפילו אִי יָהֲבָתְּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – אם אין דבריך נכונים, ובאמת נתת כבר את המתנה לאדם אחר, לֵית בָּהּ פְּסִידָא – לא יהיה לשני הפסד במה שתכתוב כעת לראשון שטר חדש, כיון דְּקָדִים זָכֵי – שמי שזמן שטרו מוקדם הוא זוכה במתנה, ואין אותו אדם שקיבל את השטר החדש [שזמנו מאוחר] יכול להוציא המתנה מהשני שזמן שטרו מוקדם.

רב זביד מקשה על תירוצו של רבי אבא: מַתְקִיף לָהּ – הקשה רַב זְבִיד, וְהָא אִידֵי וְאִידֵי – והרי בין במשנה ובין בברייתא דַּיְיתִיקָאוֹת קָא תָנֵי – שנה התנא גם כן שטר 'דייתיקי', שהוא שטר מתנת שכיב מרע, ואם כן אין לומר כמו שביארנו שמדובר בברייתא במתנת בריא, ועדיין קשה מדוע במשנה מבואר לגבי מתנת שכיב מרע שאם אמר הנותן 'תנו' נותנים, ואילו בברייתא מבואר גם לגבי מתנת שכיב מרע שלעולם אין מחזירים את השטר למקבל.

אֶלָּא אָמַר רַב זְבִיד, הָא וְהָא – זו וזו, כלומר, בין במשנה ובין בברייתא מדובר בְּשטר של מתנת שְׁכִיב מֵרַע, וְמכל מקום לֹא קַשְׁיָא – אין קושיא מזו על זו, כיון שיש להעמיד, שהָא – המשנה שמבואר מתוך דבריה שכשאומר הנותן 'תנו' מחזירים את השטר למקבל, מדברת בֵּיהּ – בו עצמו, כלומר, שהנותן עצמו [שכתב את השטר] עדיין חי, והוא בעצמו עומד לפנינו ומצוה למסור את השטר למי שנכתב עבורו, וְהָא – ואילו בברייתא שמבואר בה שלעולם אין מחזירים, מדובר בְּבָרְיֵהּ – בבנו של הנותן, שהנותן עצמו כבר מת מחליו, ובנו של הנותן הוא שעומד לפנינו ואומר 'תנו'.

מבארת הגמרא: מַתְנִיתִין משנתינו שמשמע מדבריה דְּאם קָא אָמַר הנותן 'תְּנוּ' את השטר למי שנכתב עבורו נוֹתְנִין, מדברת בְּדִידֵיהּ – בנותן עצמו, דְּבַר מֵהֲדַר הוּא – שאם הוא רוצה לחזור בו ממתנת שכיב מרע שנתן לפלוני וליתנה לאחר, יכול הוא לחזור, אף על פי שכבר מסר את השטר למקבל, ולכן אם הוא עצמו לפנינו ואומר 'תנו', אין שום חשש, דְּאַמְרִינַן – כיון שאנו אומרים, אִי נַמִּי

המשך בעמוד רג

יַהֲבָהּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – גם אם באמת לאחר שכתב הנותן את השטר לראשון נמלך ולא מסרו לו, אלא נתן את המתנה במתנת בריא לאדם אחר, לֵית בָּהּ פַּסְדָּא – אין לשני הפסד במה שנחזיר את השטר [מתנת שכיב מרע] לראשון, כיון שהדין הוא, דְּקָמָא וּבָתְרָא – שכשיוצאים לפני בית דין שני שטרות מתנה, אחד מהם מוקדם בזמן והוא של מתנת שכיב מרע, ושטר המתנה השני [בין של מתנת בריא בין של מתנת שכיב מרע] הוא מאוחר, בָּתְרָא זָכֵי – מי שנכתב עבורו השטר האחרון הוא זוכה במתנה, דְּהָא – שהרי מכך שלאחר שנתן את המתנה לראשון חזר ונתנה לשני, מוכח שהַדַּר בֵּיהּ מִמַּקְמָא – חזר בו הנותן מנתינתו לראשון, וממתנת שכיב מרע יכול הוא לחזור בו. ולכן במשנה שהנותן קיים, אין שום חשש בהחזרת השטר למקבל, שכן אם יבוא הראשון להוציא המתנה מהשני לא יניחוהו בית דין, מאחר שזמנו של השטר השני מאוחר, והוא הזוכה.

אולם כִּי קָא תָּנֵי בְּבָרַיְיתָא – מה ששנה התנא בברייתא שאַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִים לֹא יַחֲזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה, מדובר בְּבָרִיא – בבנו של הנותן, שהנותן עצמו מת מחליו, ובנו יורשו הוא שעומד לפנינו ומודה שאביו [הנותן, בעודו בחיים] מסר את השטר הזה למי שנכתב עבורו, וממנו נפל, ובכעת רוצה היורש שבית דין יחזירו את השטר למי שנכתב עבורו, ואין אנו שומעים לו, משום דְּאָמְרִינַן – שאנו חוששים ואומרים, דִּילְמָא – שמא עשו הבן ומי שנכתב השטר עבורו קנוניא [הסכמה להערמה ורמאות לתועלת שני הצדדים] ביניהם, ובאמת בתחילה כָּתַב אֲבוּהּ – אביו [הנותן] את השטר לְהַאי – לזה ששמו כתוב בשטר שנמצא לפנינו, וְאולם לבסוף אַמְלִיךְ – חזר בו וְלֹא יַהֲבֵיהּ נְיָהֲלֵיהּ – ולא נתנו לו, וּכְתַר אֲבוּהּ – ולאחר מות אביו, הלך הבן שירש את המתנה מאביו [שהרי לבסוף לא נתנה אביו לאחר] וְכָתַב אִיהוּ – הוא את המתנה בשטר לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – לאדם אחר, וְיָהֲבָהּ לֵיהּ – ונתנה לו, וְהַשְׁתָּא – כעת בשעת מציאת השטר, קָא הָדַר בֵּיהּ מֵהָהוּא – חזר בו הבן מנתינתו את המתנה לשני, ורוצה שיזכה בה הראשון [כדי שיתן לו חצי מהמתנה, כדלהלן], וְסָבַר הבן בדעתו, הרי מֵהָדַר לֹא מָצִינָא הָדַרְנָא בִּי – לחזור בי מהמתנה שכבר נתתי לשני איני יכול, ולכן אין לי עצה אלא לשקר וְאֵימַר לְהוּ – אומר לבית דין, דְּאַבָּא יַהֲבָהּ לֵיהּ לְהַאי – שאבי אכן נתן את המתנה לראשון בזמן הכתוב בשטר, וְנַתְבוּ לֵיהּ כְּתָבֵיהּ – ועל ידי אמירתי יחזירו בית דין את השטר למי שנכתב עבורו, וְנֵיזִיל – ונלך אני והראשון יחד, וְנַפֵּיק מִינֵיהּ – ונוציא את המתנה מהשני [שנתתי לו אני את המתנה], בטענה דְּהוּא זָכֵי – שהראשון הוא שזכה במתנה, שהרי שטרו קודם לשטרו של השני, וְנַפְלוֹג בַּהֲדֵיהּ – ואחלוק עם הראשון את המתנה, כפי שהסכמנו בינינו מתחילה.

מסיימת הגמרא: הִלְכָךְ – משום חשש זה, אין אנו שומעים לדבריו של הבן שאומר ׳תנו׳ את השטר לראשון, אלא כך אֲמְרִינַן לֵיהּ – אומרים אנו לו, אֲנַן הַאי כְּתָבָא לֹא יַהֲבִינַן לֵיהּ לְהַאי – אנחנו איננו נותנים את השטר הזה למי שנכתב עבורו, משום דְּדִילְמָא – שמא, מְכַתֵּב אכן כָּתְבֵיהּ אֲבוּהּ – כתב אביך את השטר הזה עבור הראשון, אולם מֵיהַב לֹא יָהֵב לֵיהּ – לבסוף לא נתן לו את המתנה, וְיַהֲבְתֵיהּ אַתְּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – ונתת אתה את המתנה לאדם אחר, וְעכשיו קָא הָדְרַתְּ בֵּיהּ – חזרת בך מנתינתך את המתנה לשני. וממשיכים אנו ואומרים לו, אֶלָּא, אִי קוֹשְׁטָא קָא אָמְרַתְּ דְּיָהֵב לֵיהּ אֲבוּהּ – אם אמת אתה אומר במה שאמרת לנו שאכן מסר אביך את שטר המתנה לראשון, והוא זכה בה, ורצונך שיהיה בידו של הראשון שטר לראיה שהמתנה אכן שלו, זִיל אִתְּ הַשְׁתָּא – לך אתה כעת וּכְתֵיב לֵיהּ שְׁטָרָא אַחֲרִינָא – כתוב לו [לראשון] על שמך שטר אחר על המתנה [במתנת בריא], לפי הזמן של עכשיו, ובכך אין שום חשש, כיון דְּאִי נָמֵי לֹא יָהֵב לֵיהּ אֲבוּהּ – שגם אם דבריך לא היו נכונים, ובאמת לבסוף חזר בו אביך ולא נתן את המתנה לראשון, וְכִתְבְתֵיהּ אַתְּ לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא – וכתבת אתה את המתנה בשטר לאדם אחר [לאחר מיתת אביך], לֵית בָּהּ פַּסְדָּא – לא יפסיד השני מכך שתכותב כעת שטר חדש לראשון, משום שהדין הוא דְּקָמָא וּבָתְרָא קָמָא זָכֵי – שאם יוצאים לפנינו שני שטרות של מתנת בריא שכתב אדם אחד על מתנה אחת, אחד זמנו מוקדם והשני מאוחר, הראשון זוכה, שהרי הוא קדם לזכות במתנה, ולאחר שכבר זכה [במתנת בריא] אין הנותן יכול לחזור בו וליתנה לאחר. וממילא לא יוכל הראשון להוציא את המתנה מיד השני שלא כדין, שהרי הזמן הכתוב בשטר החדש שביד הראשון הוא מאוחר לזמן שטרו של השני. ובזה מבוארים דברי הברייתא שלעולם אין מחזירים את השטר למי שנכתב עבורו:

שנינו במשנתינו שהמוצא שוברים לא יחזיר הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדין זה: תָּנוּ רַבָּנָן – שנו חכמים בברייתא, מָצָא שׁוֹבָר – שטר שכתבה אשה לבעלה ובו היא מודה שפרע לה את כתובתה, הדין הוא שבִּזְמַן שֶׁהָאִשָּׁה מוֹדָה שבעלה אכן פרע לה את כתובתה, והיא מסרה לו את השובר הזה, יַחֲזִיר המוצא את השובר לַבַּעַל. אולם אם אֵין הָאִשָּׁה מוֹדָה בכך לֹא יַחֲזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה – לא לבעל ולא לאשה.

מקשה הגמרא: מבואר בברייתא שבִּזְמַן שֶׁהָאִשָּׁה מוֹדָה מִיהַת – על כל פנים יַחֲזִיר לַבַּעַל, וקשה על זה, וְלֵיחוּשׁ – הלא יש לחשוש, דִּילְמָא – שמא כָּתְבָה האשה את השובר על דעת לִיתֵּן אותו לבעלה בְּחודש נִיסָן, לפי שהיתה סבורה שבניסן יפרע לה את כתובתה, וזהו הזמן הכתוב בשטר השובר, אולם לבסוף פרע לה בעלה רק בחודש תשרי, ולכך לֹא נָתְנָה לו את השובר עַד חודש תִּשְׁרֵי, וְאַוְלָה זַבְּנָתָהּ לְכְתוּבָּה בְּטוֹבַת הֲנָאָה מִנִּיסָן עַד תִּשְׁרֵי – והלכה האשה באותו הזמן שבין ניסן לתשרי, ומכרה את הזכות שיש לה בנכסי בעלה ליטול כתובתה אם ימות או יגרשנה לאדם אחר, והיינו, שאם לבסוף ימות בעלה או יגרשנה לא תיטול היא את כתובתה מנכסי בעלה, אלא הקונה יטול אותה [וכיון שזכות זו אינה שלה בודאי, שהרי יתכן שלא יגרשנה בעלה לעולם, ואף תמות היא בחיי הבעל ויירש הבעל את כתובתה, ולא יהיה לה לעולם זכות ליטול כתובה, לכן אינה יכולה למוכרה אלא ׳בטובת הנאה׳, דהיינו בדמים מועטים]. ומאחר שכבר מכרה האשה את זכות כתובתה לאחר, שוב כשבא הבעל בתשרי לפרוע כתובתה לא היה לו לפרוע לה אלא ללוקח, ושובר שנכתב על חוב הכתובה בשמה של האשה אין לו שום תוקף, שהרי לא לה הוא חייב. וכעת, אם נחזיר לבעל את השובר שמצאנו [כשהאשה מודה], יבוא הבעל וּמַפִּיק לֵיהּ לְשׁוֹבָר – ויוציא לפני בית דין את השובר דְּכְתִיב בְּנִיסָן – שהזמן הנכתב בו הוא ניסן, ויטען הבעל שכבר בחודש ניסן פרע את חוב הכתובה לאשה, ואם כן מכירת הכתובה לא חלה, שכן בשעת המכירה כבר לא היה חייב לה כתובה, וְאָתָא לְמֵמְרַח – ויבוא הבעל להחזיק בקרקע המיוחדת לכתובתה, ויפסיד בזה את הַלְקוֹחוֹת שקנו את הכתובה שֶׁלֹּא כַּדִּין.

מתרצת הגמרא: אָמַר רָבָא,